

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Totorių g. 25, LT-01121 Vilnius, tel.: (8 5) 273 5501, 8 706 80 501, faks. (8 5) 264 8517, el. p. kam@kam.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602751

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai

2022-05-   Nr.
Į 2022-05-04 Nr. 1D-2467

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINĖS SAUGOS ĮSTATYMO NR. VII-971 PAKEITIMO ĮSTATYMO IR SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PAKEITIMO ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija įvertino su Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2022 m. gegužės 4 d. raštu Nr. 1D-2467 „Dėl įstatymų projektų derinimo“ pateiktus derinti Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo Nr. VIII-971 pakeitimo įstatymo projektą (toliau – KVCĮ projektas) ir susijusių įstatymų pakeitimo įstatymų projektus ir teikia pastabas bei pasiūlymus.

Dėl KVCSĮ projekto:

1. KVCSĮ projekto 6 straipsnyje kaip vienas iš krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektų yra numatomas Nacionalinis krizių valdymo centras (toliau – NKVC), 9 straipsnyje numatoma jo kompetencija, tačiau detaliau jo statusas nėra reglamentuojamas: nenumatomas NKVC steigiantis ir jo nuostatus tvirtinantis subjektas, NKVC juridinė forma, sudėtis ir struktūra, darbo organizavimo principai. Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 22, 23, 37 ir 44¹ straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20¹ straipsniu įstatymo projektu (toliau – Vyriausybės įstatymo projektas) keičiamo Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 44¹ straipsnyje numatoma Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisė Vyriausybės kanceliarijoje steigti centrus bendriems ministerijų, taip pat kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiksams koordinuoti, viešojo administravimo subjektams reikiamoms kompetencijoms suteikti, padėti Vyriausybei ir kitiems viešojo administravimo subjektams valdyti valstybės lygio situacijas ar procesus, tačiau neaišku, ar NKVC yra laikytinas tapačiu Vyriausybės įstatymo projekte numatomiems centrums. Atsižvelgiant į tai, kad NKVC būtų vienas iš pagrindinių krizių valdymo ir civilinės saugos sistemos subjektų, turinčių specialius įgaliojimus, esminiai jo teisinio statuso klausimai turėtų būti reglamentuoti KVCSĮ projekte.

2. KVCSĮ projekto 31 straipsnyje numatoma NKVC teisė, jam nustatytoms funkcijoms atlikti laikinai pasitelkti atitinkamų kompetencijų turinčius valstybės institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojus, darbuotojus, profesinės karo tarnybos karius ar žvalgybos pareigūnus. Atkreiptinas dėmesys, kad šių asmenų pasitelkimas numatomas nepriklausomai nuo to, ar būtų paskelbta ekstremalioji situacija, ar susidarytų krizei būdingos sąlygos.

2.1. KVCSĮ projekto 31 straipsnio 2 dalyje numatomas kitų valstybės institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų pasitelkimo modelis suteikia NKVC vadovui galimybę pasitelkti kitų valstybės institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojus ir darbuotojus NKVC funkcijoms atlikti nepriklausomai nuo kitų valstybės institucijų ar įstaigų vadovų valios. Pažymėtina, kad valstybės institucijos ir įstaigos privalo atlikti joms teisės aktuose nustatytas funkcijas, o už tinkamą šių

funkcijų atlikimą atsako valstybės institucijų ir įstaigų vadovai. Tai reiškia, kad, įtvirtinus siūlomą valstybės tarnautojų ir darbuotojų pasitelkimo modelį, būtų ribojama valstybės institucijų ir įstaigų vadovų diskrecija tinkamai organizuojant institucijos ar įstaigos veiklą, planuojant ir skirstant šiai veiklai užtikrinti būtinus žmogiškuosius išteklius, be to, institucijoms ir įstaigoms būtų sukuriamą papildoma administracinė ir finansinė našta ieškant kuo pakeisti NKVC pasitelktus asmenis. Atsižvelgiant į tai, kad siūlomas valstybės tarnautojų ir darbuotojų pasitelkimo modelis būtų taikomas ir nepaskelbus ekstremaliosios situacijos ar nesant krizei būdingų sąlygų, svarstyti šios priemonės proporcingumo ir tikslingumo klausimas.

2.2. KVCSĮ projekto 31 straipsnio 2 dalyje numatoma, kad valstybės tarnautojų ir darbuotojų pasitelkimui nėra reikalingas jų sutikimas. Tai reiškia, kad valstybės tarnautojai ir darbuotojai privalėtų vykdyti NKVC vadovo pavestas užduotis nepaisant to, kad tai nebūtų numatyta jų pareigybės aprašymuose ar darbo sutartyse. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 48 straipsnyje įtvirtinta žmogaus teisė laisvai pasirinkti darbą, taip pat priverčiamąjį darbo draudimas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad darbo santykių teisiniam reguliavimui yra būdingi, be kita ko, šie principai: darbo sutarties šalių lygybė; draudimas vienašališkai keisti sąlygas, dėl kurių šalys susitarė. Be to, pažymima, kad konstitucinė kiekvieno žmogaus laisvė pasirinkti darbą bei verslą kartu suponuoja ir įstatymų leidėjo pareigą sudaryti teisinę prielaidą įgyvendinti šią laisvę. Papildomai pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos darbo kodekso 45 straipsnio 1 dalyje nurodoma, jog pakeisti būtinąsias darbo sutarties sąlygas, papildomas darbo sutarties sąlygas, nustatytą darbo laiko režimo rūšį ar perkelti darbuotoją dirbti į kitą vietovę darbdavio iniciatyva galima tik su darbuotojo rašytiniu sutikimu. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. birželio 16 d. nutartyje byloje Nr. e3K-3-150-313/2021 taip pat yra išskyręs šių darbo sąlygų svarbą: „Vien tai, kad įstatymų leidėjas nustatė darbdaviui prievolę gauti rašytinį sutikimą dėl DK 45 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų darbo sąlygų pakeitimo, suponuoja šių sąlygų svarbą darbuotojui: tikėtina, kad tokio pobūdžio darbo sąlygoms esant kitokioms, negu yra sulygotos darbo sutartimi, darbuotojas nebūtų apsisprendęs jos sudaryti; arba tokių sąlygų pakeitimas apskritai yra lemiantis darbuotojo apsisprendimą tęsti darbo santykius.

2.3. Pažymėtina, kad karių pasitelkimas teikiant pagalbą kitoms valstybės institucijoms yra reglamentuojamas Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatyme (toliau – KASOKTĮ): KASOKTĮ 18 straipsnyje numatomas karinių vienetų pasitelkimas teikiant pagalbą kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms, o KASOKTĮ 42 straipsnio 5 dalyje numatomas profesinės karo tarnybos kario perkėlimas į karjeros valstybės tarnautojo pareigas kitoje valstybės institucijoje vykdyti funkcijas, kurioms atlikti reikia specialių karybos žinių. Atsižvelgiant į tai, kad karių pasitelkimo būdai jau yra reglamentuoti, taip pat į tai, kad projektą aiškinamajame rašte nėra nurodytos jokios priežastys, kodėl esami karių pasitelkimo būdai nėra tinkami ar pakankami ir kokių teigiamų rezultatų bus pasiekta KVCSĮ projekto 31 straipsnio 3 dalyje numatomu nauju profesinės karo tarnybos karių pasitelkimo būdu, neįmanoma įvertinti, ar toks teisinis reguliavimas atitinka Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatyme įtvirtintus teisėkūros tikslingumo ir efektyvumo principus. Nesant pagrįstų argumentų ir vadovaujantis anksčiau minėtais teisėkūros principais, siūlytina nekurti naujų ir, esant poreikiui, taikyti galiojančiame teisiniame reguliavime įtvirtintas priemones. Papildomai pažymėtina, kad KVCSĮ projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad kartu teikiamu KASOKTĮ pakeitimo projektu nustatomas profesinės karo tarnybos karių pasitelkimas NKVC uždaviniams ir funkcijoms įgyvendinti, tačiau tokių nuostatų Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo Nr. VIII-723 2 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte nėra.

2.4. KVCSĮ projekto 31 straipsnyje numatomas *laikinas* valstybės institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojų, darbuotojų, profesinės karo tarnybos karių ar žvalgybos pareigūnų pasitelkimas. Pažymėtina, kad sąlyga *laikinas* yra vertinamojo pobūdžio, todėl nenumatant jokių kriterijų ar konkrečių pasitelkimo terminų sukuriamą situaciją, kai asmenys galėtų būti pasitelkiami neapibrėžtam laikui. Siūlytina tikslinti KVCSĮ projektą numatant valstybės tarnautojų, darbuotojų, profesinės karo tarnybos karių ar žvalgybos pareigūnų pasitelkimo sąlygas, terminus ir tvarką.

2.5. KVCSĮ projekto 31 straipsnio 2 dalyje nurodoma, kad NKVC vadovui informavus apie poreikį pasitelkti valstybės tarnautojus ar darbuotojus, valstybės institucijos ar įstaigos vadovas privalo per 3 darbo dienas pavesti valstybės tarnautojui ar darbuotojui vykdyti NKVC vadovo arba jo įgalioto asmens pavestas užduotis. KVCSĮ projekto 31 straipsnio 4 dalyje nurodoma, kad valstybės institucijų ar įstaigų valstybės tarnautojai, darbuotojai, profesinės karo tarnybos kariai ar žvalgybos pareigūnai pasitelkiami Vyriausybės kanclerio įsakymu. Sistemškai vertinant KVCSĮ projekto 31 straipsnio 2 ir 4 dalis yra neaišku, kurio subjekto – NKVC vadovo ar Vyriausybės kanclerio – sprendimu yra priimamas sprendimas pasitelkti nurodytus asmenis.

3. KVCSĮ projekto 2 straipsnio 20 dalyje yra pateikiama krizės apibrėžtis: „valstybės lygio ekstremalioji situacija, kurios nepavyksta likviduoti ir (ar) pašalinti jos padarinių taikant šio įstatymo IV skyriuje nustatytas valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valdymo priemonės, ypatingas įvykis, taip pat išorės arba vidaus įvykių ar procesų nulemta situacija, kelianti grėsmę Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesams ar gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimui“. Nepaisant to, KVCSĮ projekte nėra aiškios atskirties tarp ekstremaliosios situacijos ir krizės:

3.1. nėra aišku, kuo skiriasi pavojus (ekstremaliosios situacijos atveju) nuo grėsmės (krizės atveju) nacionalinio saugumo interesams ar gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimui.

3.2. KVCSĮ projekto IV skyriuje (Ekstremaliųjų situacijų skelbimas ir valdymas) yra aptariama ekstremaliųjų situacijų skelbimo tvarka, o krizė tiesiog pateikiama kaip tam tikrų aplinkybių visuma, o ne atskiras teisinis režimas. Atsižvelgiant į tai, nėra aišku, kas ir kaip nustatytų, kad tam tikra situacija jau laikytina krize.

3.3. Tiek krizių, tiek ekstremaliųjų situacijų metu taikytinos priemonės (institucijoms suteikiami įgaliojimai, gyventojų perspėjimo ir informavimo tvarka, asmens teisių ir laisvių, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimai, prekybos ir paslaugų teikimo reguliavimas) iš esmės nesiskiria arba skirtumai yra neesminiai.

3.4. Tam tikrais atvejais krizė kyla iš valstybės lygio ekstremaliosios situacijos (kai valstybės lygio ekstremaliosios situacijos *tam tikrą laiką* nepavyksta likviduoti), o kitais atvejais (ypatingas įvykis, grėsmę kelianti situacija) krizė gali kilti iš *staiga*us įvykio, *netikėtai* susidariusių aplinkybių. Tokia samprata laikytina prieštaringa, nes vienu atveju (valstybės lygio ekstremaliosios situacijos) tam, kad susidarytų krizė, yra būtina, jog būtų išnaudotos ekstremaliosios situacijos valdymo priemonės, kitais atvejais – krizė gali susidaryti staiga, iškart po ypatingo įvykio ar grėsmę keliančios situacijos.

3.5. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad KVCSĮ projekte vartojamos skirtingos formuluotės: „krizės ir ekstremaliosios situacijos“, „krizės ar ekstremaliosios situacijos“, „ekstremaliosios situacijos ir kitos krizės“. Siūlytina įvertinti ir suvienodinti šias formuluotes, atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos ir krizės apibrėžimus, pateiktus KVCSĮ projekte.

4. KVCSĮ projekto 35 straipsnio 5 dalies 1 punkte ir 43 straipsnio 6 dalies 1 punkte numatoma, kad Vyriausybė atitinkamai ekstremaliosios situacijos ar krizės metu gali nustatyti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams asmens judėjimo laisvės, privataus gyvenimo, nuosavybės ir būsto neliečiamumo teisės, ūkinės veiklos laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimus, būtinus atitinkamai ekstremaliajai situacijai ar krizei likviduoti ir jos padariniams šalinti. Pažymėtina, kad konstitucinės teisės ir laisvės gali būti ribojamos tik Konstitucijoje numatytais atvejais. Pavyzdžiui, Konstitucijos 22 straipsnyje numatoma, kad informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu *ir* tik pagal įstatymą, todėl Vyriausybė negalėtų numatyti privataus gyvenimo apribojimų. Konstitucijos 145 straipsnyje nurodoma, kad įvedus karo ar nepaprastąją padėtį, be kita ko, laikinai gali būti apribojamos teisės ir laisvės, nurodytos Konstitucijos 22 (privataus gyvenimo neliečiamumas), 24 (būsto neliečiamumas) ir 32 (teisė laisvai kiltotis ir pasirinkti gyvenamąją vietą Lietuvoje, galimybė laisvai išvykti iš Lietuvos) straipsniuose. Atkreiptinas dėmesys, kad karo ir nepaprastoji padėtis gali būti įvedamos tik Seimo (tam tikrai atvejais ir Prezidento) sprendimu, kuriame, vadovaujantis Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties ar Lietuvos Respublikos karo padėties įstatymų nuostatomis, nustatomi ir konstitucinių

teisių ir laisvių ribojimai. Atsižvelgiant į tai, siūlytina papildomai įvertinti KVCSĮ projekte Vyriausybei numatomų įgaliojimų, susijusių su asmenų Konstitucinių teisių ir laisvių suvaržymu, suteikimo atitiktį Konstitucijai.

Dėl Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo Nr. I-1623 2, 6 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Mobilizacijos įstatymo projektas)

5. Mobilizacijos įstatymo projektu numatoma Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatyme (toliau – Mobilizacijos įstatymas) atsisakyti nuostatų, įtvirtinančių gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąvoką ir numatančių gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašo tvirtinimą, ir šias nuostatas perkelti į Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymą. Šių nuostatų perkėlimas grindžiamas tuo, kad gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų atlikimo tęstinumo užtikrinimo kriterijus turėtų būti taikomas ne tik mobilizacijos sistemai, bet ir krizių valdymo ir civilinės saugos sistemai. Krašto apsaugos ministerijos vertinimu, gyvybiškai svarbios valstybės funkcijos yra vienodai reikšmingos tiek krizių valdymo ir civilinės saugos sistemai, tiek mobilizacijos sistemai, todėl jų perkėlimas iš Mobilizacijos įstatymo į Krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymą nėra tinkamas. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo Nr. VIII-49 priedėlio pakeitimo įstatymo projekte (toliau – NSPI projektas) jau yra įtraukta nuostata, kurioje įtvirtinamas gyvybiškai svarbių funkcijų apibrėžimas (Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlio 2 skyriaus trečiojo skirsnio nuostata, kad „Nacionalinį saugumą užtikrina: a) VALSTYBĖ [...] užtikrindama gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų, kurių neatliekant kyla grėsmė valstybės ir visuomenės saugumui ir stabilumui, vykdymą ekstremaliųjų situacijų, kitų krizių ir mobilizacijos atvejais“). Atsižvelgiant į tai, sąrašo tvirtinimą siūlytina numatyti Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme ir priedėlio 3 dalies 14 skyriaus pirmojo skirsnio ketvirtąją pastraipą išdėstyti taip: „Vyriausybė **tvirtina gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašą** ir užtikrina, kad visos civilinės valstybės institucijos ir Lietuvos ūkio infrastruktūros objektai būtų parengti privalomiems gynybos bei civilinės saugos uždaviniams vykdyti.“ Esmines nuostatas dėl gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų įtvirtinus Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, atitinkamai turėtų būti panaikinta KVCSĮ projekto 2 straipsnio 16 dalis ir 7 straipsnio 1 punktas. Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad Mobilizacijos įstatyme atsisakius nuostatų, įtvirtinančių gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąvoką ir numatančių gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų sąrašo tvirtinimą, atitinkamai turėtų būti tikslinamas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. sausio 5 d. nutarimas Nr. 23 „Dėl Lietuvos Respublikos mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo įgyvendinimo“.

6. Mobilizacijos įstatymo projekto 3 straipsnyje atliekamu pakeitimu išbraukus žodžius „pagal poreikį“, į Valstybės mobilizacijos operacijų centrą turėtų būti įtraukti visų civilinių mobilizacijos institucijų vadovai ar jų įgalioti asmenys. Pažymėtina, kad šiuo metu civilinių mobilizacijos institucijų (įskaitant visas savivaldybių administracijas ir kitas institucijas, kurioms yra paskirtos valstybinės mobilizacinės užduotys) yra 85. Įvertinus tai, Mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos įstatymo 23 straipsnio 3 dalyje Valstybės mobilizacijos operacijų centrą sudarančiam subjektui tikslingai yra palikta diskrecija į Valstybės mobilizacijos operacijų centrą traukti ne visų civilinių mobilizacijos institucijų atstovus, o įvertinus poreikį. Atsižvelgiant į tai, siūlytina atsisakyti Mobilizacijos įstatymo projekto 3 straipsnio.

Dėl NSPI projekto

7. NSPI projektu keičiamame Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo priedėlio 14 skyriaus antrajame skirsnyje siūloma numatyti, kad ekstremaliosioms situacijoms ir kitoms krizėms likviduoti, jų padariniams šalinti, gelbėjimo ir kitiems neatidėliotiniams darbams vykdyti gali būti pasitelkiami specialistai iš mobilizacinio rezervo. Vadovaujantis Mobilizacijos įstatymo 2 straipsnio 18 dalimi, mobilizacinį rezervą sudaro Lietuvos kariuomenės personalo rezervas, civilinio mobilizacinio personalo rezervas ir valstybės rezervas. Atkreiptinas dėmesys, kad kariuomenės personalo rezervas į tarnybą yra šaukiamas mobilizacijos arba visuotinės mobilizacijos atveju ir

pratybų metu, todėl jo pasitelkimas kitomis sąlygomis nėra galimas. Civilinio mobilizacinio personalo rezervas yra Lietuvos Respublikos piliečiai, kurių veikla būtina mobilizacijos planuose numatytų veiksmų ir priemonių vykdymui užtikrinti. Mobilizacijos planai yra aktyvuojami tik paskelbus mobilizaciją. Todėl civilinio mobilizacinio personalo rezervo naudojimas ekstremaliosioms situacijoms ir kitoms krizėms likviduoti taip pat nėra galimas.

Dėl Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymo Nr. VIII-1856 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – GGPAĮ projektas)

8. GGPAĮ projektu siekiama išbraukti Lietuvos Respublikos ginkluotos gynybos ir pasipriešinimo agresijai įstatymo (toliau – GGPAĮ) nuostatas, susijusias su policijos ir kitų institucijų veikimu okupuotoje teritorijoje. Pažymėtina, kad GGPAĮ projektu siūlomas pakeitimas nėra susijęs su KVCSĮ projekto ir jį lydinčių įstatymų pakeitimais, kuriais reglamentuojami civilinės saugos ir krizių valdymo klausimai. Taip pat pažymėtina, kad tokie GGPAĮ pakeitimai iš esmės paliestų Lietuvos Respublikos valstybės gynybos civilinės ir karinės vadovybės ir Tautos pasipriešinimo vadovybės įgaliojimų klausimą, todėl tokie fragmentiški pakeitimai, nevertinant viso GGPAĮ reguliavimo konteksto, neturėtų būti atliekami. Atsižvelgiant į tai, siūlytina GGPAĮ pakeitimų atsisakyti.

Krašto apsaugos viceministras

Žilvinas Tomkus

Kpt. Mantas Keliotis, tel. (8 5) 273 5597, el. p. mantas.keliotis@kam.lt
Augustas Zakarevičius, tel. (8 5) 273 5593, el. p. augustas.zakarevicius@kam.lt
Kristina Šapkinaitė, tel. (8 5) 278 5206, kristina.sapkinaite@kam.lt
Monika Šinkūnaitė, tel. (8 5) 273 5546, el. p. monika.sinkunaite@kam.lt
Originalas nebus siunčiamas.